

Умови, форми та засоби формування інклюзивного середовища в гуртках судномодельювання

Вікторія Маринич, Ірина Когут, Єлизавета Шитікова

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. Впровадження інклюзивного навчання в гуртках судномодельювання залежить від багатьох аспектів, пов'язаних з організаційним та методичним забезпеченням. На заняттях тренер/керівник гуртка повинен враховувати можливості всіх вихованців та забезпечити якісне інклюзивне освітнє середовище на основі принципів інклюзії та з використанням різноманітних форм, методів та засобів. Оптимізація навчально-тренувального процесу в спортивно-технічних видах спорту, в тому числі гуртках судномодельювання, зумовлена збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами, загальними тенденціями впровадження інклюзивного навчання в освіті та спорті, що робить їх доступнішими для будь-якої категорії дітей. *Мета.* Визначення організаційних аспектів впровадження інклюзивного навчання в гуртках судномодельювання для їх доступності для дітей з особливими освітніми потребами та удосконалення навчально-тренувального процесу. *Методи.* Аналіз і узагальнення спеціальної науково-методичної літератури, документальних матеріалів та мережі Інтернет; педагогічне спостереження; анкетування, експертне опитування; методи математичної статистики. *Результати.* На основі практичного досвіду організації занять у гуртках судномодельювання, попередніх досліджень особливостей впровадження інклюзивного навчання в зазначених гуртках, ґрунтуючись на практичному досвіді респондентів тренувальної та змагальної діяльності в судномодельному спорті та за результатами експертного опитування виокремлено найбільш значущі складові організації навчально-тренувального процесу в умовах інклюзії. Виявлено ключові форми, засоби, методи для роботи в гуртках судномодельювання в умовах інклюзії. Визначено ставлення та переконання, що лежать в основі ефективних методів навчання, які можуть виступати основою для організації якісного інклюзивного освітнього середовища в судномодельному спорті.

Ключові слова: інклюзивне освітнє середовище, діти з особливими освітніми потребами, гуртки судномодельювання, організаційно-методичне забезпечення.

Viktoriya Marynych, Iryna Kohut, Yelizaveta Shytikova

CONDITIONS, FORMS, AND MEANS OF FORMING AN INCLUSIVE ENVIRONMENT IN SHIP MODELING CIRCLES

Abstract. The introduction of inclusive training in ship modeling circles depends on many aspects related to organizational and methodical support. In the classes, the coach/head of the circle should take into account the capabilities of all pupils and provide a quality inclusive educational environment based on the principles of inclusion and using various forms, methods, and tools. Optimization of the training and educational process in sports and technical sports events, including circles of ship modeling, is caused by an increase in the number of children with special educational needs, general trends in the introduction of inclusive education in education and sports, which makes them more accessible to any category of children. *Objective.* Determination of organizational aspects of the introduction of inclusive training in ship modeling circles for their accessibility for children with special educational needs and improvement of the training and educational process. *Methods.* Analysis and generalization of special scientific and methodological literature, documentary materials and Internet; pedagogical observation; questionnaire, expert survey; methods of mathematical statistics. *Results.* On the basis of practical experience in organizing training in circles of ship modeling, preliminary studies of the features of the introduction of inclusive training in these circles, based on the practical experience of respondents of training and competitive activities in shipping sports and the results of expert survey, the most significant components of the training and educational process are distinguished. Key forms, tools, methods for working in circles of ship modeling in the conditions

Вступ. Позашкільна освіта як невід'ємна складова системи освіти орієнтована на задоволення потреб дітей у сфері освіти, фізичної культури і спорту, науці, технічній творчості тощо. Вона є майданчиком для успішного виховання та соціалізації в умовах комфортного інклюзивного освітнього середовища всіх гуртківців, включаючи дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП) [14].

Впровадження інклюзивного навчання в гуртках судномодельювання залежить від багатьох аспектів, пов'язаних з організаційним та методичним забезпеченням [7, 20]. На заняттях тренер/керівник гуртка повинен враховувати можливості всіх вихованців та забезпечити якісне інклюзивне освітнє середовище на основі принципів інклюзії та з використанням різноманітних форм, методів та засобів [8, 16, 17].

Визнання прав дітей з ООП, створення умов для задоволення їхніх схильностей та інтересів, надання допомоги у процесі соціалізації та вибору майбутньої професійної діяльності на сьогодні є вкрай важливим.

Науковці визначають, що інклюзія передбачає збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті [6, 8]. Термін «інклюзивна освіта» трактується як процес активного включення в суспільні стосунки всіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей [4, 10]. Дослідники також приділяють значну увагу створенню комфортних умов для спільного навчання та перебування дітей будь-якої категорії, а також значущості інклюзивного освітнього середовища, оскільки завдяки цьому діти вчатьсь толерантно ставитись до людських відмінностей. Така взаємодія в одному колективі сприяє емоційному, соціальному, когнітивному розвитку дітей з ООП [5, 11].

Marynych V., Kohut I., Shytikova Ye. Conditions, forms, and means of forming an inclusive environment in ship modeling circles. *Theory and Methods of Physical Education and Sports*. 2022; 2: 84–89 DOI: 10.32652/tmfvs.2022.2.84–89

Маринич В., Когут І., Шитікова Є. Умови, форми та засоби формування інклюзивного середовища в гуртках судномодельювання. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022; 2: 84–89 DOI: 10.32652/tmfvs.2022.2.84–89

of inclusion have been identified. The attitude and beliefs that underlie effective teaching methods are defined, which can be the basis for organizing a quality inclusive educational environment in ship modeling sport.

Keywords: inclusive educational environment, children with special educational needs, ship modeling circles, organizational and methodical support

Аналіз літературних джерел, узагальнення власного досвіду та опитування спеціалістів сфери освіти та спорту дозволили виявити особливості формування та організації інклюзивного освітнього середовища в спортивно-технічних видах спорту [9, 18–22].

Оптимізація навчально-тренувального процесу в спортивно-технічних видах спорту, в тому числі гуртках судномодельювання, зумовлена збільшенням кількості дітей з ООП, загальними тенденціями впровадження інклюзивного навчання в освіті та спорті, що робить їх доступнішими для будь-якої категорії дітей.

Наукову роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 1.4. «Теоретико-методологічні засади розвитку професійного, неолімпійського та адаптивного спорту в Україні в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту» (номер держреєстрації 0121U108294).

Мета дослідження – визначення організаційних аспектів впровадження інклюзивного навчання в гуртках судномодельювання задля їх доступності для дітей з ООП та удосконалення навчально-тренувального процесу.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення спеціальної науково-методичної літератури, документальних матеріалів та мережі Інтернет; педагогічне спостереження; анкетування, експертне опитування; методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. В експертному опитуванні взяли участь тренери, керівники гуртків, методисти та керівники відділів спортивно-технічного профілю закладів позашкільної освіти загальною кількістю 30 респондентів від 18 до 60 років. Усі учасники анкетування були поінформовані про особливості

дослідження та дали згоду на участь у ньому.

Результати опитування допомогли виявити методи, умови, засоби та форми роботи з дітьми з ООП в інклюзивних групах у гуртках судномодельювання.

З метою опрацювання отриманих даних було застосовано методи математичної статистики. Обробку результатів проводили за допомогою програми Microsoft «Excel 2016» у питаннях, в яких було застосовано метод ранжування для виявлення розташування факторів чи тверджень у порядку їх значущості. Для отримання високого (оптимального) ступеня узгодженості думок експертів у процесі аналізу та обробки отриманих даних нами не враховувались відповіді, що суттєво відрізнялись від середньостатистичних. Отже, у питаннях, що стосувались експертної оцінки, кількість респондентів становила 23 особи.

Під час опитування про суть поняття «інклюзивна освіта» половина тренерів та керівників гуртків та методистів (50 %) визначили це поняття як навчання, виховання та корекція порушень розвитку дитини в закладах освіти. Разом з тим, 43,3 % респондентів зазначили, що вони сприймають інклюзивну освіту як таку систему, в центрі якої знаходиться дитина з порушенням розвитку (рис. 1). Власний варіант відповіді був обґрунтований так: інклюзивна освіта – це розширення доступності освіти для максимальної кількості охочих громадян, незважаючи на наявні вроджені чи набуті вади, які викликають труднощі з доступом до освіти.

Варто враховувати, що згідно з діючим законодавством, а саме Законом України «Про освіту», до числа дітей з ООП відносять осіб, які потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення їхнього права на освіту [2]. Проте, до даної категорії

можуть потрапляти не лише діти з інвалідністю, а і діти-біженці, внутрішньо переміщені особи чи учні з особливими мовними потребами [1]. Серед запропонованих варіантів респонденти до групи осіб з ООП здебільшого відносили дітей з психічними та фізичними відхиленнями. Проте також до цієї групи можна відносити неуспішних дітей та обдарованих (рис. 2).

Беззаперечно важливою є роль учителя у впровадженні інклюзивної освіти. В нашому дослідженні вивчено європейський досвід з питань інклюзії та підготовки кваліфікованих педагогів. Зокрема, Європейське агентство з особливих потреб та інклюзивної освіти організувало проєкт «Освіта вчителів для інклюзії», в рамках якого досліджувало підготовку вчителів бути «інклюзивними» та за результатами якого було складено профіль інклюзивних учителів [14].

Нами проаналізовано документ, в якому за результатами дослідження було представлено думку 55 експертів з 25 країн та інші зацікавлені сторони (від працівників шкіл до батьків та громадських організацій), сформовано профіль викладача для роботи в інклюзивних класах. Саме це стало основою для визначення ставлення та переконання, що лежать в основі погляду тренера на різницю в навчанні дітей. Отримані результати дали змогу визначити, що різноманітність вихованців слід поважати, цінувати і розуміти як ресурс, який розширює можливості навчання та додає цінності гурткам, суспільству тощо. Дане твердження було обрано 77 % респондентів.

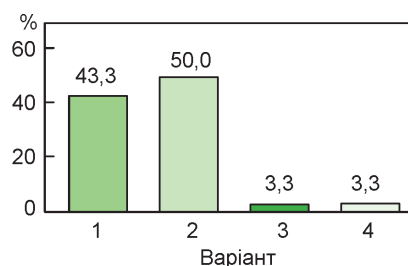

Рисунок 1 – Суть поняття «інклюзивна освіта», %:

■ 1 – система освіти, в центрі якої знаходиться дитина з порушеннями розвитку; ■ 2 – навчання, виховання та корекція порушень розвитку дитини в закладах освіти; ■ 3 – вплив педагога на дитину з психофізичними порушеннями в процесі навчання у закладах освіти; ■ 4 – власний варіант

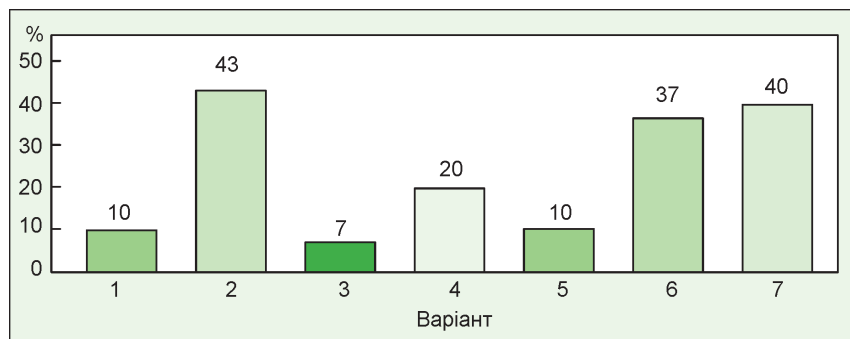

Рисунок 2 – Категорії дітей з особливими освітніми потребами, %:

■ 1 – неуспішні діти; ■ 2 – діти з психічними та фізичними відхиленнями; ■ 3 – обдаровані діти; ■ 4 – неуспішні діти та діти з психічними та фізичними відхиленнями; ■ 5 – неуспішні діти та обдаровані діти; ■ 6 – діти з психічними та фізичними відхиленнями та обдаровані діти; ■ 7 – неуспішні діти, діти з психічними та фізичними відхиленнями, обдаровані діти

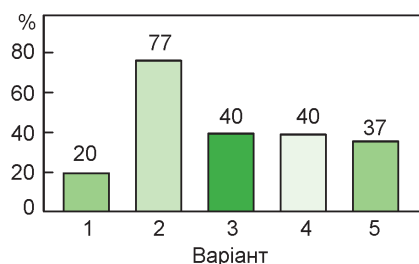

Рисунок 3 – Ставлення та переконання, що лежать в основі погляду тренера на різницю в навчанні, %:

■ 1 – бути іншим – це нормально; ■ 2 – різноманітність вихованців слід поважати, цінувати і розуміти як ресурс, який розширює можливості навчання та додає цінності гурткам, суспільству тощо; ■ 3 – голоси всіх гуртківців мають бути почутими та цінуватись; ■ 4 – керівник гуртка є ключовим суб'єктом впливу на самооцінку вихованців і, як наслідок, на їхній потенціал навчатись; ■ 5 – категоризація та маркування дітей можуть негативно впливати на можливості навчання

тів. Тренери зазначають, що наразі актуальним є підготовка та розвиток технічно обдарованої молоді, а також створення можливості для набуття техніко-технологічних умінь та навичок для всіх категорій дітей. Не менш значущими (40 %) є погляди на те, що голоси всіх гуртківців мають бути почутими та цінуватись, а керівник гуртка є ключовим суб'єктом впливу на самооцінку вихованців та на їхній потенціал (40 %) (рис. 3).

Тренер чи керівник гуртка під час тренувальної та змагальної діяльності, а також гурткової роботи повинен враховувати особливості кожного вихованця. Тому серед найважливіших умінь та навичок, що розвиваються у тренера/керівника гуртка через його розуміння різниці у навчанні дітей різних категорій, експерти

обирали такі: використання різноманітності в освітніх підходах та стилях є вагомим ресурсом для викладання (63,3 %) (рис. 4).

Актуальним є те, що за рахунок розуміння різниці у навчанні дітей тренери навчаються найкращим способам реагувати на різноманітність у всіх ситуаціях. Ці знання необхідні тренерам та викладачам гуртків, щоб бути компетентними, організовуючи інклюзивне освітнє середовище в гуртку, оскільки суттєвим для цього є знання та розуміння того, що всі учні навчаються різними способами.

Однією з характеристик компетентного тренера/викладача в умовах інклюзії є його погляд на різницю між вихованцями. Водночас робота в інклюзивних групах формує у нього важливі вміння та навички для роботи з дітьми з ООП.

У подальшому було визначено ключові методи навчання у гуртках судномодельювання, які доречно використовувати під час роботи в інклюзивному класі. Із запропонованих варіантів респонденти могли максимально обрати три варіанти відповідей. За результатами анкетування експерти віддали перевагу практичній роботі (83,33 %), використанням методів наочності (56,67 %) та командним іграм (36,67 %) (рис. 5).

Однією зі складових для реалізації якісного навчання в інклюзивних групах є визначення ключових ставлень та переконань, що лежать в основі ефективних методів навчання. Для визначення ставлення та переконань, що лежать в основі цієї компетентнос-

ті, експертам були запропоновані певні твердження (рис. 6).

Аналіз результатів експертного опитування показав, що ключовими переконаннями під час роботи в інклюзивній групі є те, що здібності вихованців не фіксовані та всі вони мають здатність учитись і розвиватись (29 %). Ставлення до роботи в групі з дітьми з ООП має ґрунтуватись на тому, що метою для всіх вихованців є розвиток уміння вчитись, а не лише опанувати зміст і предметні знання (24 %). Водночас керівники гуртків також відповідають за сприяння навчанню всіх гуртківців. Це пов'язано з тим, що навчально-тренувальна робота з дітьми з ООП у процесі занять судномодельювання вимагає специфічної педагогічної роботи від тренера, оскільки процес навчання відбувається одночасно з практично здоровими дітьми, але вимагає застосування різних підходів, методів, форм та засобів, що враховують індивідуальність кожного вихованця.

Для організації інклюзивного навчання необхідно вміти застосовувати та комбінувати різноманітні форми проведення занять, що сприятимуть їх ефективності. Характерним для роботи з дітьми з ООП є вміння варіативно використовувати в ході навчально-тренувального процесу будь-яких форм проведення занять. Для судномодельного спорту характерним є гурткові заняття, під час яких вихованці виготовляють моделі для участі

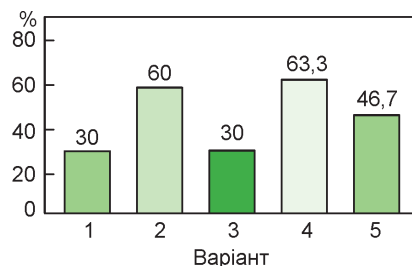

Рисунок 4 – Вміння та навички, що розвиваються у керівника через розуміння різниці в навчанні, %:

■ 1 – навчитись вчитись на відмінностях; ■ 2 – визначити найкращі способи реагування на різноманітність у всіх ситуаціях; ■ 3 – зважати на різноманітність у реалізації навчальних програм; ■ 4 – використовувати різноманітність у навчальних підходах та стилях як ресурс для викладання; ■ 5 – сприяти створенню спільнот, які поважають, заохочують та відзначають досягнення всіх вихованців

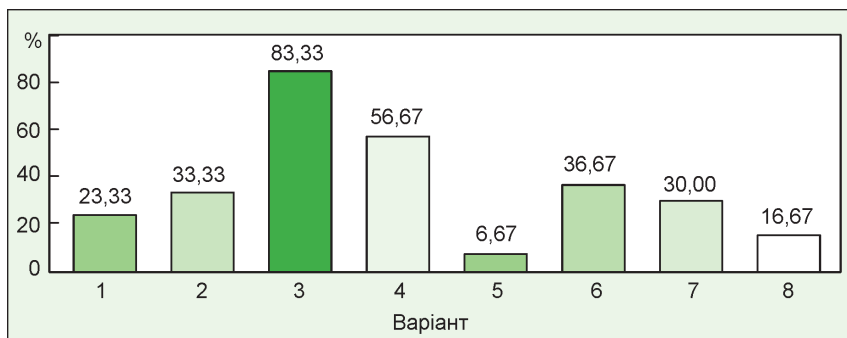

Рисунок 5 – Методи навчання в інклюзивному класі в гуртку судномодельювання, %:

1 – лекції (лекції з елементами бесіди); 2 – дослідні роботи; 3 – практична робота; 4 – наочні методи (ілюстраційно-демонстраційна); 5 – навчальні дискусії; 6 – командні ігри; 7 – самостійна робота; 8 – аудіо-візуальні методи

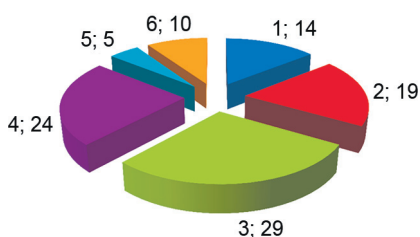

Рисунок 6 – Ставлення та переконання, що лежать в основі ефективних методів навчання в інклюзивних групах, %:

1 – ефективні тренери навчають усіх учнів;
2 – керівники гуртків відповідають за сприяння навчанню всіх гуртківців;
3 – здібності вихованців не фіксовані; всі вони мають здатність вчитися та розвиватися;
4 – навчання – це процес, а метою для всіх вихованців є розвиток умінь вчитися, а не лише опанування змісту і предметних знань;
5 – процес навчання по суті однаковий для всіх, «особливих методик» дуже мало;
6 – у деяких випадках особливі труднощі з навчанням потребують відповідей, що ґрунтуються на адаптації навчальної програми та підходах до викладання

у змаганнях різного рівня (міські, національні, міжнародні). Тренер/керівник гуртка повинен враховувати певні аспекти під час організації занять в інклюзивному класі: індивідуальні особливості вихованців, їх взаємовідносини в групі, особливості фізичного та розумового розвитку дітей з ООП тощо.

У цьому питанні думки експертів цілком узгоджені, а найбільш ефективними формами занять в інклюзивних групах є: групові та індивідуальні заняття, а також змагання та тренування. Це безпосередньо пов'язано зі специфікою судномодельного спорту та спортивно-технічних видів спорту в цілому, оскільки гурткова робота є обов'язковою діяльністю. Варто звер-

нути увагу, що в інклюзивних групах в процесі занять тренер може використовувати групові завдання та роботу в командах, що сприятиме розвитку комунікації та формуватиме командний дух. Проте в умовах гурткової роботи, тренер повинен вміти (за необхідності) приділяти час для індивідуальної роботи з вихованцями.

Організація навчально-тренувального процесу в судномодельному спорті пов'язана з використанням різноманітних засобів. З одного боку, частина з них необхідна для забезпечення процесу проектування та виготовлення моделей, з іншого – в ході підготовки до змагальної діяльності та, безпосередньо, змагань. Діяльність спортсмена-судномодельста полягає не лише у власноруч створеній моделі, але і у володінні необхідними знаннями, що стосуються судномодельювання (рис. 7).

Для організації навчання дітей з ООП гуртки судномодельювання повинні мати необхідне забезпечення, що сприятиме доступності та варіативності у засобах підготовки.

За даними експертного опитування, серед найбільш ефективних засобів підготовки спортсменів-судномодельстів виділяють: застосування різноманітних засобів наочності (33%), графічних засобів (малюнків, схем, шаблонів) (27%) та інформаційно-комунікаційних технологій (симуляторів, комп'ютерних програм) (20%).

Заклади позашкільної освіти, в яких функціонують гуртки судномодельювання, у процесі впровадження інклюзивної освіти повинні врахову-

вати потреби кожного вихованця. Це можливо за наявності кваліфікованих кадрів та необхідних умов, що можуть забезпечити якісний освітній процес для дітей з ООП у єдиному просторі з практично здоровими дітьми.

Проведене дослідження врахувало особистий досвід та власне бачення респондентів щодо впровадження інклюзивної освіти, в тому числі у спортивно-технічних видах спорту. Виявлено, що ставлення респондентів до такої моделі навчання здебільшого позитивне.

Успішність організації інклюзивного навчання в судномодельному спорті залежить від безлічі факторів. Нова українська школа виділяє такі аспекти, як наявність команди супроводу дитини з ООП, матеріально-технічне та методичне забезпечення, доступність закладів тощо. [3, 7]. Водночас, кожен з організаційно-методичних аспектів, що необхідні для успішного інклюзивного навчання, можна умовно поділити на дві групи: загальні та локальні. В нашому дослідженні визначались локальні фактори, а саме ті, що залежать від діяльності тренерів/керівників гуртків, дітей та батьків, а також забезпеченості гуртків судномодельювання на сучасному етапі.

Ключові фактори, що найбільше можуть впливати на впровадження та успішність реалізації інклюзивного навчання на заняттях судномодельювання, респонденти визначили, базуючись на власному досвіді робо-

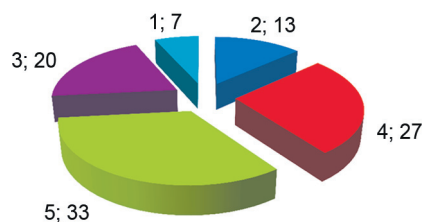

Рисунок 7 – Ефективні засоби підготовки спортсменів-судномодельстів в інклюзивних групах, %:

1 – використання літератури з теорії та практики інклюзивної освіти; підручників, посібників, науково-методичної літератури для спортивно-технічного профілю;
2 – графічні засоби (малюнки, схеми, шаблони);
3 – використання різноманітних засобів наочності;
4 – застосування інформаційно-комунікаційних технологій (симулятори, комп'ютерні програми);
5 – допоміжні засоби та інвентар

ти з вихованцями гуртків спортивно-технічного профілю.

Отримані результати експертного опитування свідчать про те, що визначальним фактором ефективності навчання на заняттях судномодельовання в умовах інклюзивного навчання є готовність тренерів та інших фахівців, а також педагогічна майстерність тренерів/керівників гуртків та їх обізнаність про особливості навчання дітей з ООП. Це обумовлено тим, що судномодельний спорт тісно пов'язаний з гуртковою роботою, якій приділяється значна увага в процесі виготовлення моделі та підготовки до змагань. Вміння тренера організувати гурткову роботу та створити якісне інклюзивне освітнє середовище залежить передовсім від його компетентностей як фахівця.

Інклюзивна компетентність педагога є однією з вимог сучасності. Вміння працювати з дітьми в умовах інклюзивного навчання, сприймати їх різноманітності та вдало знаходити підхід до будь-якої дитини є основою для формування інклюзивного освітнього середовища. Проте значна кількість тренерів/викладачів з судномодельовання та судномодельного спорту ще не мають ключових понять та розуміння роботи з дітьми з ООП, що є для них певним викликом.

Варто зауважити, що прийнятий в 2019 р. «Порядок організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» визначив вимоги до організації інклюзивного навчання та особливості відкриття інклюзивних груп, що на державному рівні гарантує доступність позашкільної освіти для осіб з ООП. Для якісної організації інклюзивного навчання в гуртках фізкультурно-оздоровчого і спортивного профілю необхідно враховувати різноманіття гуртків та секцій, їх спрямованість та вплив на дітей. Удосконалення матеріально-технічної та навчально-методичної бази є ключовим чинником для створення доступного середовища та підвищення пріоритетності зазначених гуртків серед дітей з особливими освітніми потребами [12, 13, 15].

Згідно з Порядком організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти серед вимог, не-

обхідних для забезпечення освітнього процесу дітей з ООП, є створення безбар'єрного освітнього середовища та відповідність матеріально-технічної та навчально-методичної баз. На думку експертів, необхідними умовами для організації інклюзивного навчання в гуртках спортивно-технічного профілю, в тому числі гуртках судномодельовання є: спільна взаємодія гуртківців, керівника гуртка, батьків, психолого-педагогічний супровід занять; створення безбар'єрного та адаптивного освітнього середовища; науково-методичне забезпечення навчально-тренувального процесу та належне технічне оснащення гуртка.

Таким чином, проведені дослідження дали змогу визначити організаційні аспекти роботи в гуртках судномодельовання в умовах інклюзивного навчання, а саме: форми організації навчально-тренувального процесу; оптимальні методи та засоби роботи з дітьми з ООП, а також розробити основу для методичного забезпечення для побудови навчально-тренувального процесу в зазначених гуртках.

Висновки. Результати аналізу науково-методичної літератури та проведене опитування експертів показали, що впровадження інклюзивного навчання та створення інклюзивного освітнього середовища в гуртках судномодельовання потребує комплексного підходу. Зокрема, умовами, що необхідні для організації інклюзивного навчання в гуртках судномодельовання, є: спільна взаємодія гуртківців, керівника гуртка, батьків, психолого-педагогічний супровід занять; створення безбар'єрного та адаптивного освітнього середовища; науково-методичне забезпечення навчально-тренувального процесу та належне технічне оснащення гуртка. Серед форм підготовки спортсменів в умовах інклюзії є групові та індивідуальні заняття, а також змагання та тренування. Доречно використовувати в інклюзивних групах різноманітні засоби наочності, графічні засоби (малюнки, схеми, шаблони) та інформаційно-комунікаційні технології (симулятори, комп'ютерні програми тощо).

Проте визначальним фактором є кваліфікація та готовність тренерів/керівників гуртків працювати з дітьми в інклюзивному освітньому середовищі, сприймати їх різноманітності та вдало знаходити підхід до кожного, враховуючи індивідуальні можливості дітей.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення принципів інклюзивного навчання, що мають місце під час організації процесу роботи з дітьми з ООП в гуртках спортивно-технічного профілю та стануть певними базовими вимогами до процесу навчання вихованців.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відповідаємо на запитання. Інклюзивне навчання. Нова українська школа. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 13]. Доступно: <https://nus.org.ua/questions/vidpovidayemo-na-zapytannya-inklyuzyvne-navchannya/>
2. Закон України «Про освіту». [Інтернет]. [цитовано 2022 Квіт 25]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Інклюзія в позашкільлі. Як це організовано в Україні і за кордоном. Нова українська школа. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 13]. Доступно: <https://nus.org.ua/articles/inklyuziya-v-pozashkillyi-yak-tse-organizovano-v-ukrayini-i-zakordonom/>
4. Інклюзивна освіта. Навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна»; 2019. 300. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inklyuzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>
5. Інклюзивна освіта в Україні: основні принципи та цінності. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 5]. Доступно: <https://acmc.ua/osnovni-printsipi-ta-tsinnosti-inklyuzivnoyi-osviti/>
6. Інклюзивна освіта: основні положення. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 5]. Доступно: http://www.usf.kiev.ua/ie_inclusive_education/
7. Інклюзивне навчання у школі: кроки до успішного початку. Нова українська школа. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 13]. Доступно: <https://nus.org.ua/articles/inklyuzyvne-navchannya-u-shkoli-kroky-do-uspishnogo-rochatku/>
8. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України. Інклюзивна освіта [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 10]. Доступно: http://ispukr.org.ua/?page_id=331#YUG7bk5R2UK
9. Когут І, Маринич В, Шитікова Є. Організаційно-методичне забезпечення функціонування спортивно-технічних видів спорту в Україні. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020;3:70-3.
10. Міністерство освіти і науки України. Просто про інклюзивну освіту. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 5]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/prosto-pro-inklyuzivnu-osvitu>
11. МОН розповідає про інклюзивне навчання. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 13]. До-

ступно: <https://www.op.ua/news/osvita-v-ukraini/mon-rozpovidaye-pro-inklyuzivne-navchannya>

12. Порядок організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти. Міністерство освіти і науки України. Позашкільна освіта. Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 10]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/organizaciya-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladahpozashkilnoyi-osviti>

13. Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 10]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-n#n11>

14. Профіль інклюзивних учителів: що вони мають знати та вміти. Нова українська школа. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 13]. Доступно: <https://nus.org.ua/articles/profil-inklyuzyvnyh-uchyteliv-shho-vony-mayut-znaty-ta-vmiti/>

15. Пустовіт ГП. Позашкільна освіта та виховання в Україні у векторах сучасного розвитку. Освіта та педагогічна наука. 2013;(3):5-10.

16. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО). [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 5]. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

17. Шевців ЗМ. Основи інклюзивної педагогіки. [Інтернет]. [цитовано 2022 Трав 10]. Доступно: https://pidru4niki.com/90028/pedagogika/osnovi_inklyuzivnoyi_pedagogiki

18. Шитікова ЄА. Виховний вплив занять судномодельним спортом на учнівську молодь. Неолімпійський спорт: історія, проблеми управління та система підготовки спортсменів: матеріали IV Всеукр. студентської науково-метод. конф. Дніпро: ПДАФКіС; 2018.388-395.

19. Шитікова ЄА. Специфіка реалізації інклюзивного підходу до організації освітнього процесу в гуртках спортивно-технічного профілю: зб. тез доповідей XII Міжнар. наук. конф. «Молодь та олімпійський рух», 17 травня 2019 року. Київ; 2019: 26, 27.

20. Шитікова ЄА. Проблеми реалізації інклюзивного навчання в гуртках спортивно-технічного профілю. XIII Міжнар. наук. конф. «Молодь та олімпійський рух»: зб. тез доповідей. Київ; 2020. С. 31-32.

21. Шитікова ЄА. Вплив занять судномодельним спортом на дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням особливостей змагальної діяльності. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15. 2021;7(138)21:131-5.

22. Шитікова ЄА. Чинники якісної організації інклюзивного навчання у гуртках судномодельовання. XIV Міжнар. наук. конф. «Молодь та олімпійський рух»: зб. тез доповідей. Київ; 2021. С. 25-26.

LITERATURE

1. Answering questions. Inclusive education. New Ukrainian school. [Internet]. [cited 2022 May 13]. Available: <https://nus.org.ua/questions/>

vidpovidayemo-na-zapytannya-inklyuzivne-navchannya/

2. Law of Ukraine «On education». [Internet]. [cited 2022 Apr 25]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3. Extracurricular inclusion. How it is organized in Ukraine and abroad. New Ukrainian school. [Internet]. [cited 2022 May 13]. Available: <https://nus.org.ua/articles/inklyuziya-v-pozashkilli-yak-tse-organizovano-v-ukrayini-i-za-kordonom/>

4. Inclusive education. Teaching guide. Kyiv: TOV «Agency «Ukraine»; 2019. 300. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inklyuzivne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>

5. Inclusive education in Ukraine: main principles and values. [Internet]. [cited 2022 May 5]. Available: <https://acmc.ua/osnovni-printsipi-tatsinnosti-inklyuzivnoyi-osviti/>

6. Inclusive education: main provisions. [Internet]. [cited 2022 May 5]. Available: http://www.usfs.kiev.ua/ie_inclusive_education/

7. Inclusive education in school: steps to successful beginning. New Ukrainian school. [Internet]. [cited 2022 May 13]. Available: <https://nus.org.ua/articles/inklyuzivne-navchannya-u-shkoli-kroky-do-uspishnogo-pochatku/>

8. Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogics and Psychology of the National Academy of pedagogical sciences of Ukraine. Inclusive education [Internet]. [cited 2022 May 10]. Available: http://ispukr.org.ua/?page_id=331#YUG7bk5R2Uk

9. Kohut I, Marynych V, Shytikova Y. Organizational and methodical support for functioning of sports and technical sports events in Ukraine. Teoriia i metodyka fizykhovannia i sportu. 2020;3:70-3.

10. Ministry of Education and Science of Ukraine. On inclusive education. [Internet]. [cited 2022 May 5]. Available: <https://mon.gov.ua/ua/prosto-pro-inklyuzivnu-osvitu>

11. MON about inclusive education. [Internet]. [cited 2022 May 13]. Available: <https://www.op.ua/news/osvita-v-ukraini/mon-rozpovidaye-pro-inklyuzivne-navchannya>

12. The order of inclusive education organization in extracurricular education institutions. Ministry of Education and Science of Ukraine. Extracurricular education. Inclusive education organization in extracurricular education institutions [Internet]. [cited 2022 May 10]. Available: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/>

organizaciya-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladahpozashkilnoyi-osviti

13. On inclusive education organization in extracurricular education institutions. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine. [Internet]. [cited 2022 May 10]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-n#n11>

14. Profile of inclusive teachers: what they should know and be able to do. New Ukrainian school. [Internet]. [cited 2022 May 13]. Available: <https://nus.org.ua/articles/profil-inklyuzyvnyh-uchyteliv-shho-vony-mayut-znaty-ta-vmiti/>

15. Pustovit HP. Extracurricular education in Ukraine in vectors of modern development. Osvita ta pedahohichna nauka. 2013;(3):5-10.

16. The Salamanca Declaration on Principles, Policies and Practices in the Education of Persons with Special Educational Needs and the Framework for Action on the Education of Persons with Special Educational Needs. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). [Internet]. [cited 2022 May 5]. Available: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

17. Shevtsov ZM. Inclusive pedagogics bases. [Internet]. [cited 2022 May 10]. Available: https://pidru4niki.com/90028/pedagogika/osnovi_inklyuzivnoyi_pedagogiki

18. Shytikova YA. The educational impact of ship modeling sports on school youth. Non-Olympic sports: history, management problems and the system of training athletes: materialy IV Vseukr. Studentskoi naukovy-metod. konf. Dnipro: PDAFK&S; 2018.388-395.

19. Shytikova YA. Realization specifics of inclusive approach to educational process organization in circles of sports and technical profile: zb. tez dopovidei XII Mizhnar. nauk. konf. «Youth and Olympic Movement», May 17, 2019. Kyiv; 2019: 26, 27.

20. Shytikova YA. Issue of inclusive education realization in circles of sports and technical profile: zb. tez dopovidei XIII Mizhnar. nauk. konf. «Youth and Olympic Movement», Kyiv; 2020. P. 31-32.

21. Shytikova YA. Influence of ship modeling sport on children with special needs with account for competitive activity peculiarities. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Series 15. 2021;7(138)21:131-5.

22. Shytikova YA. Factors of inclusive education qualitative organization in ship modeling circles. zb. tez dopovidei XIV Mizhnar. nauk. konf. «Youth and Olympic Movement», Kyiv; 2021. P. 25-26.

Надійшла 22.04.2022

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Когут Ірина Олександрівна <https://orcid.org/0000-0002-8862-9545>, kogut_irina@ukr.net

Маринич Вікторія Леонідівна <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>, wikleon@ukr.net

Шитікова Єлизавета Андріївна <https://orcid.org/0000-0003-3539-0777>, lisa_sudo1308@ukr.net

Національний університет фізичного виховання і спорту України,
вул. Фізкультури 1, м. Київ, 03150, Україна

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Kohut Iryna <https://orcid.org/0000-0002-8862-9545>, kogut_irina@ukr.net

Marynych Viktoriia <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>, wikleon@ukr.net

Shytikova Yelyzaveta <https://orcid.org/0000-0003-3539-0777>, lisa_sudo1308@ukr.net

National University of Ukraine on Physical Education and Sport
Fizkultury str. 1, Kyiv, 03150, Ukraine